

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία

Τίτλος:

«Από την τυραννία... στη δημοκρατία»

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Από την τυραννία... στη δημοκρατία

Δημιουργός

Θεόδωρος Στάμος

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 3η: Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία [Ξενοφών, «Ιέρων» 4.4-9].

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Ιστορία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Χρονική διάρκεια

6 -7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του προτεινόμενου σεναρίου απαιτείται εξοικείωση από την πλευρά των μαθητών με εργαλεία των ΤΠΕ (εννοιολογικοί χάρτες, λογισμικά παρουσιάσεων και επεξεργασίας κειμένων, ιστολόγια, πλοήγηση στο διαδίκτυο, μηχανές αναζήτησης), χωρίς όμως να απαιτείται εξειδικευμένη γνώση. Εκείνο που αποτελεί αναγκαιότητα είναι η διάθεσή τους για συνεργασία και η επικέντρωση της προσοχής τους στο παραγόμενο κάθε φορά έργο. Οποιοσδήποτε δυσκολίες παρουσιαστούν μπορούν να ξεπεραστούν εύκολα είτε από τους ίδιους τους μαθητές είτε σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό.

Ο εκπαιδευτικός, από την άλλη, είναι αυτονόητο ότι είναι εξοικειωμένος με όλα τα παραπάνω εργαλεία των ΤΠΕ. Επιπλέον, απαιτείται η θετική στάση του αναφορικά με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.

Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η χρησιμοποίηση του εργαστηρίου της Πληροφορικής με πρόσβαση στο διαδίκτυο ή εναλλακτικά η χρήση τουλάχιστον τεσσάρων υπολογιστών στη σχολική τάξη με πρόσβαση στο διαδίκτυο. Επιπλέον, αναγκαίο είναι το προβολικό μηχάνημα με σύνδεση σε φορητό Η/Υ και πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τους μαθητές, πριν από την έναρξη του σεναρίου, έχει μεριμνήσει για τη δημιουργία ενός ιστολογίου, όπου θα αναρτώνται δραστηριότητες του προτεινόμενου σεναρίου. Επίσης, έχει φροντίσει για τον χωρισμό των ομάδων, στις οποίες εργάζονται τέσσερις έως πέντε μαθητές. Για την ένταξή τους στις ομάδες είτε μπορούν να χωριστούν μόνοι τους, οπότε υπάρχει ο κίνδυνος της ανομοιογένειας, είτε χωρίζονται με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, ο οποίος μπορεί να γράψει στον πίνακα τους τέσσερις ή πέντε ρόλους που πρέπει να υπάρχουν σε κάθε

ομάδα και να αφήσει τους μαθητές να επιλέξουν μόνοι τους σε ποια ομάδα θα ανήκουν. Οι ρόλοι αυτοί θα μπορούσαν να είναι: του συντονιστή, του γνώστη των λογισμικών παρουσίασης, επεξεργασίας κειμένου και εννοιολογικών χαρτών, του χειριστή Η/Υ (για αναζήτηση στο διαδίκτυο), του γραμματέα, του διαμεσολαβητή.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές προσεγγίζουν το κείμενο σε τρεις φάσεις. Κατά την *A' Φάση* (τρεις διδακτικές ώρες) επιχειρείται μέσω της εργασίας σε ομάδες η συντακτική και η νοηματική προσπέλαση του κειμένου. Με τη δημιουργία των εννοιολογικών χαρτών γίνεται μια πρώτη προσπάθεια να τεθούν σε μια σειρά βασικοί ονοματικοί και ρηματικοί όροι των προτάσεων του κειμένου, ώστε να φτάσουν οι μαθητές στη μετάφρασή του με τη βοήθεια γλωσσικών σχολίων. Συγκρίνοντας τη μεταφραστική τους απόπειρα με αυτές της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, τους δίνεται η δυνατότητα να αντιληφθούν, να εξηγήσουν τα τυχόν μεταφραστικά τους λάθη και να προβληματιστούν. Όταν η μετάφραση του κειμένου είναι ολοκληρωμένη, καλούνται να προσεγγίσουν νοηματικά το κείμενο με τη βοήθεια προοργανωτών, ώστε να καταλήξουν στη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου για μεγαλύτερη νοηματική εμπάθυση. Κατά τη *B' Φάση* (δύο έως τρεις διδακτικές ώρες), μετά από ένα σύντομο πέρασμα από τα πολιτεύματα της ελληνικής αρχαιότητας, βάρος δίνεται στην κριτική προσέγγιση της τυραννίας τόσο σε επίπεδο μορφής διακυβέρνησης (χαρακτηριστικά, μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, μορφές που έλαβε στη σύγχρονη ιστορία) όσο και σε γλωσσολογικό επίπεδο (αλλαγή της σημασίας της λέξης «τύραννος» από την

αρχαιότητα μέχρι σήμερα). Τέλος, οι μαθητές οδηγούνται στην παραγωγή μιας επιστολής, την οποία θα αποστείλουν σε μια πολιτική εφημερίδα, με αντικείμενο προβληματισμού το πολίτευμα της δημοκρατίας ως τρόπος διακυβέρνησης, κάτι που ίσως αποτελεί τη μεγαλύτερη μαθησιακή αξία του συγκεκριμένου σεναρίου. Στη Γ΄ Φάση (μία διδακτική ώρα) παρουσιάζουν το παραγόμενο έργο τους και ακολουθεί συζήτηση και προβληματισμός.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Με τις τρέχουσες οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις έχουν αναδυθεί φωνές σχετικά με τη μορφή και τον τρόπο άσκησης της εξουσίας σήμερα. Ο προβληματισμός επιτείνεται, εάν κανείς εμμένει μόνο στις αστοχίες της Δημοκρατίας, χωρίς να λαμβάνει υπόψη ότι «η Δημοκρατία δεν είναι παρά η διαρκής και επίπονη προσαρμογή των θεσμών σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο» (Μανδραβέλης, 2009). Άλλωστε, δεν είναι λίγες οι φορές που στον καθημερινό λόγο των μαθητών γίνονται νύξεις και αφήνονται υπαινιγμοί για το σημερινό δημοκρατικό πολίτευμα.

Στο πλαίσιο της παραπάνω προβληματικής, η ενασχόληση του μαθητή με το σενάριο αυτό του επιτρέπει να προσεγγίσει κριτικά τις διάφορες μορφές άσκησης της εξουσίας και κυρίως του τυραννικού πολιτεύματος. Παράλληλα, του δίνεται η δυνατότητα να οδηγηθεί στη διαμόρφωση θετικής στάσης αναφορικά με τη δημοκρατία, μολονότι αφήνεται να εννοηθεί ότι υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις για την ορθή εφαρμογή της. Έτσι, παρέχεται το πλαίσιο στους μαθητές να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εποχής μας με κριτικό πνεύμα (Κουτσογιάννης, 2010α). Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι τέτοιου είδους θέματα αποτελούσαν αντικείμενο προβληματισμού και πριν από είκοσι πέντε περίπου αιώνες, αναδεικνύει τη διαχρονικότητα αυτών των ζητημάτων αλλά και τη δύσκολη προβληματική τους.

Το προτεινόμενο σενάριο εντάσσεται στην παιδαγωγική θεωρία του κοινωνικού δομισμού του Βιγκότσκι. Βάσει αυτής της θεωρίας, ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι να

διευκολύνει, να υποστηρίζει και να εμπλουτίζει τη μαθησιακή διαδικασία, μέσω της οποίας ο μαθητής οικοδομεί γνώσεις και εργαλεία σκέψης. Η ανάπτυξή τους συνδέεται με τις ποικίλες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και για αυτόν τον λόγο η εκπαίδευση πρέπει να προωθεί την ομαδική εργασία, στην οποία το παιδί είναι ικανότερο και εξυπνότερο από ό,τι στην ατομική εργασία (Βιγκότσκι, 1988). Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναλαμβάνει τον ρόλο του υποστηρικτή και συντονιστή της δραστηριότητας, προκειμένου οι μαθητές να κατανοήσουν και να νοηματοδοτήσουν τις εμπειρίες τους σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «το παιδί από κοινού με άλλους, με καθοδήγηση ή με βοήθεια μπορεί πάντα να αποδίδει περισσότερα και να επιλύει δυσκολότερες ασκήσεις απ' ό,τι μόνο του» (Βιγκότσκι 1988, 291).

Από την άλλη, οι νέες τεχνολογίες έχουν εισβάλλει στη ζωή και δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τον ρόλο τους. Ειδικά στις ηλικίες των μαθητών μας αποτελούν συχνά το μόνο μέσο για την επικοινωνία τους αλλά και την ενασχόλησή τους με τα μαθήματα. Η ενσωμάτωσή τους στη διδασκαλία μπορεί «να μεταβάλλει θεαματικά το τοπίο της επικοινωνίας, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις νέων κυρίως κειμενικών και επικοινωνιακών δεδομένων» (Κουτσογιάννης 2010β, 92).

Βάσει των παραπάνω, στο προτεινόμενο σενάριο ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του συντονιστή, εμπλουτίζοντας τη μαθησιακή διαδικασία με κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αξιοποιήσουν με κριτικό πνεύμα τις ΤΠΕ. Μέσω αυτής της κριτικής αντιμετώπισης των ΤΠΕ επιδιώκεται να κατακτήσουν οι μαθητές τη γνώση, αφού λάβουν από κοινού αποφάσεις στο πλαίσιο των ομάδων τους και αιτιολογώντας τις επιλογές τους. Παράλληλα, μέσω των ΤΠΕ, καλούνται να ενισχύσουν την ενεργητική – κριτική μάθηση και να καλλιεργήσουν μεταγνωστικές δεξιότητες (Γιάννου, 2010). Έτσι, ο εκπαιδευτικός γίνεται «σκαλωσιά» για την εξέλιξη των παιδιών σε ένα επόμενο μαθησιακό στάδιο (Κουτσογιάννης, 2011). Απώτερος στόχος είναι, μέσω του προτεινόμενου σεναρίου, να αποκτήσουν οι μαθητές –έστω και ελάχιστα–

ερεθίσματα για τη δυνατότητα κριτικής αντιμετώπισης των τρεχόντων κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να φέρουν στη μνήμη τους την εξέλιξη των πολιτευμάτων στην αρχαία Ελλάδα.
- Να προβληματιστούν για τις αρνητικές πτυχές που μπορεί να έχουν όλα τα πολιτεύματα.
- Να προβληματιστούν για τις μεθόδους που χρησιμοποίησαν οι τύραννοι κατά την άσκηση της εξουσίας τους.
- Να γνωρίσουν ότι η τυραννία αναβίωσε, κατά κάποιον τρόπο, με διάφορες μορφές στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία στον ελλαδικό και ευρωπαϊκό χώρο.
- Να διαμορφώσουν θετική στάση αναφορικά με το δημοκρατικό πολίτευμα.
- Να αντιληφθούν ότι ζητήματα, όπως η άσκηση της εξουσίας, είναι διαχρονικά και αποτελούν πάντα αντικείμενο προβληματισμού.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να είναι ικανοί, ως έναν βαθμό, να προσπελάσουν συντακτικά και μεταφραστικά ένα αρχαίο κείμενο, με βάση τη σωστή σύνδεση βασικών του όρων.
- Να κατανοήσουν τη σημασιολογική εξέλιξη της λέξης «τύραννος» από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και να εξαγάγουν τα συμπεράσματά τους για την εξέλιξη της γλώσσας.
- Να προβληματιστούν δημιουργικά για τη σημασία της λέξης «τύραννος» στα σώματα κειμένων.

- Να είναι ικανοί να υποστηρίζουν με προφορικό λόγο τις αποφάσεις και τις επιλογές τους.

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην προσπέλαση του αρχαίου κειμένου, μέσω διαγραμματικής απεικόνισής του, η οποία θα τους βοηθήσει στη μεταφραστική προσέγγισή του.

Νέοι γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να είναι ικανοί να χρησιμοποιούν εργαλεία των ΤΠΕ, προκειμένου να προσεγγίζουν συντακτικά και μεταφραστικά το αρχαίο κείμενο.
- Να παράγουν με τη βοήθεια των ΤΠΕ *πολυτροπικά κείμενα*, που θα επιτρέπουν την παραστατικότερη και, κυρίως, τη βαθύτερη νοηματική απόδοση του κειμένου.
- Να έχουν μια πρώτη εξοικείωση με ανοιχτά και διερευνητικά ψηφιακά περιβάλλοντα μάθησης, όπως τα Λεξικά της Νέας Ελληνικής και τα Σώματα Κειμένων της Αρχαίας και Νέας Ελληνικής της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.
- Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου, προκειμένου να φέρουν σε πέρας το έργο που τους έχει ανατεθεί.
- Να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως μέσα πρακτικής γραμματισμού και όχι μόνο για διάβασμα και γράψιμο αλλά και για επικοινωνία.

Κριτικός γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιμετωπίζουν κριτικά τις μεθόδους που χρησιμοποιούν συχνά οι ασκούντες την εξουσία, για να πάρουν τον λαό με το μέρος τους.

- Να συνεισφέρουν στον προβληματισμό για τη συνεισφορά της δημοκρατίας, με το κείμενο που θα συνθέσουν.
- Να ασκούν αυτοκριτική στις επιλογές που κλήθηκαν να λάβουν ως ομάδα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους και να υποστηρίζουν με επιχειρήματα τις θέσεις τους.
- Να ασκούν κριτική στις επιλογές των άλλων ομάδων και να υποστηρίζουν με επιχειρήματα τις θέσεις τους.

Διδακτικές πρακτικές

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αποκτήσουν θετική στάση στη συνεργασία.
- Να είναι δημιουργικοί, φέρνοντας σε πέρας το έργο που αναλαμβάνουν.
- Να αυτενεργούν και να λαμβάνουν αποφάσεις για την επίτευξη των στόχων τους.
- Να ασκηθούν στην αυτοαξιολόγηση και στην ετεροαξιολόγηση.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ο τίτλος της ενότητας «Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία» αποτελεί μια πολύ καλή αφορμή για συζήτηση αναφορικά με τις έννοιες της εξουσίας, της ευτυχίας αλλά και του χρήματος, έννοιες που συχνά παραλληλίζονται ή και ταυτίζονται από τους μαθητές. Επιπρόσθετα, η επαφή τους, μέσω των δραστηριοτήτων, με τα κυριότερα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας, αποτελεί έναυσμα για κριτική προσέγγιση όλων των μορφών άσκησης εξουσίας. Κυρίως, όμως, η εστίαση στο τυραννικό πολίτευμα μόνο οφέλη μπορεί να αποφέρει, καθώς θα διαπιστώσουν ότι η κατοχή αυτής της μορφής της εξουσίας σε όλες τις περιπτώσεις συνοδεύεται από τη βία.

Επομένως, η ενότητα αυτή του σχολικού βιβλίου προσφέρεται για ποικίλους παραλληλισμούς, προβληματισμό και ως ερέθισμα για κριτική προσέγγιση σύγχρονων πολιτικών φαινομένων.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το προτεινόμενο σενάριο βασίζεται στην [Ενότητα 3](#) του σχολικού βιβλίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου». Η διαθεματική του προσέγγιση υπηρετεί τους στόχους, αφενός, του [Βιβλίου του Εκπαιδευτικού, σ. 37](#) και, αφετέρου, του Προγράμματος Σπουδών ([ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#)).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ποικίλες δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ έγινε προσπάθεια να αξιοποιηθούν στο προτεινόμενο σενάριο. Οι μαθητές τις χρησιμοποιούν όχι μόνο για να εντοπίσουν υλικό που χρειάζονται για το έργο που τους έχει ανατεθεί στο πλαίσιο του σεναρίου, αλλά και ως ουσιαστικό εργαλείο για να κατασκευάσουν τη γνώση, αποφεύγοντας έτσι τη μεταφορά της από τον εκπαιδευτικό στον μαθητή. Η δημιουργία πολυτροπικών κειμένων, οι παρουσιάσεις, η πλοήγησή τους σε ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης συμβάλλουν στα παραπάνω. Παράλληλα, τις χρησιμοποιούν ως εργαλείο για να κοινοποιήσουν ευρύτερα το παραγόμενο έργο τους, συμβάλλοντας έτσι στον γενικότερο προβληματισμό αναφορικά με ένα θέμα που απασχολεί διαχρονικά τις κοινωνίες. Τέλος, οι ΤΠΕ αξιοποιούνται με τέτοιον τρόπο, ώστε να επιτευχθεί από κοινού το έργο που έχει ανατεθεί στους μαθητές.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 3: [Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία](#)

Βιβλίο Εκπαιδευτικού:

-Ενότητα 3, σελ. 36: [Ιέρων](#) [Επίσης, για τις ίδιες πληροφορίες βλ. ψηφιακό σχολικό βιβλίο του μαθητή, [Ενότητα 3](#), πρώτος υπερσύνδεσμος μετά το σύντομο εισαγωγικό της ενότητας από το Πρόσθετο ψηφιακό υλικό στο πλαίσιο του ψηφιακού εμπλουτισμού σχολικών βιβλίων από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: [Ιέρων](#)]

Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου:

-Κεφ. Δ. 2: [Η πόλη κράτος και η εξέλιξη του πολιτεύματος](#) και 5: Αθήνα. [Πορεία προς τη δημοκρατία](#).

Ηροδότου, «Ιστορίες» Α΄ Γυμνασίου - III, 80-83 (Ενότητα 8): [Πολιτεύματα](#)

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου – Κεφάλαιο 8: [Τα πολιτεύματα και το Σύνταγμα](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-Ξενοφών, [«Ελληνικά» 2.3.6 - 2.3.16](#). Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ²1900–21 [ανατ. 1961–71]. Ed. E.C. Marchant. Oxford: Clarendon Press.

-Ξενοφών, [«Ιέρων» 4.6. - 4.11](#). Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ²1900–21 [ανατ. 1961–71]. Ed. E.C. Marchant. Oxford: Clarendon Press:

1. Μετάφραση Λ. Τρουλινού. Στο *Ξενοφών. Ιέρων ή τυραννικός*. 1994. Εισαγωγικά κείμενα L. Strauss, A. Kojève. Αθήνα: Εξάντας.

2. Μετάφραση Τ. Βουρνάς. Στο *Ξενοφώντος Ιέρων: Η εξομολόγηση ενός Τυράννου*. 1984. Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, εισαγωγή για την δημοκρατία και την τυραννίδα στα μνημεία του λόγου της ελληνικής αρχαιότητας. Αθήνα: Αφοί Τολίδη.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Γλωσσικά σχόλια Ενότητας 3, ΑΕΓ Γ΄](#) Γυμνασίου [πηγή: Ιστοχώρος του Θ. Στάμου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]:

Κλασική Περίοδος. Πολιτική: [Δύο ολιγαρχικές εκτροπές του πολιτεύματος](#).

Ζενάκος, Α. [«Πεισίστρατος, περ. 600-527 π.Χ.: ο προοδευτικός τύραννος»](#), εφημ. «Το Βήμα», 14/12/2003.

Ζενάκος, Α. [«Ο σοφός τύραννος»](#), εφημ. «Το Βήμα», 25/01/2004.

[Ιέρων](#) [πηγή: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου Τήλου]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Παράλληλη αναζήτηση](#) στα ηλεκτρονικά λεξικά

[Text2MindMap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών].

Το αυγό του φιδιού - Ο φασισμός και ο ναζισμός στην Ευρώπη: [Τα δικτατορικά καθεστώτα της Μεσοπολεμικής Ευρώπης \(1917-1939\)](#), επιστ. υπεύθυνοι: Γ. Κόκκινος, Κ. Ράπτης, Ε. Αλεξάκη, Α. Καζάκος [πηγή: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου – Προγράμματα Εμπύχωσης Σχολικών Βιβλιοθηκών].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Οι μαθητές από το προηγούμενο μάθημα έχουν χωριστεί σε τέσσερις ομάδες, βάσει των όσων έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο [Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή](#). Βρίσκονται στο εργαστήριο της Πληροφορικής, κάθονται κατά ομάδες και δουλεύουν τα Φύλλα Εργασίας, τα οποία βρίσκονται στους υπολογιστές τους σε χωριστό φάκελο, όπου και αποθηκεύουν το παραγόμενο έργο τους. Παράλληλα, τους διανέμονται και σε έντυπη μορφή, ώστε να έχουν όλοι οι μαθητές εύκολη πρόσβαση στις δραστηριότητες. Εάν είναι δυνατόν, εργάζονται σε δύο υπολογιστές ανά ομάδα, αφού πρώτα έχει γίνει συζήτηση μεταξύ όλων των μελών της ομάδας για τον τρόπο

με τον οποίο θα εργαστούν, για τον τυχόν καταμερισμό των εργασιών, για τα χρονικά περιθώρια που έχουν, για τις δραστηριότητές τους και φυσικά για τους ρόλους που θα έχει το κάθε μέλος της ομάδας.

Το σενάριο υλοποιείται σε τρεις φάσεις, συνολικής διάρκειας επτά διδακτικών ωρών.

Α΄ Φάση: *Συντακτική και νοηματική προσέγγιση του κειμένου*

Προηγείται η ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και του κειμένου για τον προϋποθέσει των μαθητών. Η Α΄ Φάση περιλαμβάνει το [1ο Φύλλο Εργασίας](#) με τρεις δραστηριότητες για κάθε ομάδα. Η χρονική διάρκεια της φάσης αυτής υπολογίζεται σε τρεις διδακτικές ώρες, ένα συνεχόμενο δίωρο για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και μία διδακτική ώρα για την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων.

[Η πρώτη δραστηριότητα](#) του 1^{ου} Φύλλου Εργασίας αφορά τη δημιουργία εννοιολογικού χάρτη δύο περιόδων ή μιας περιόδου και μιας ημιπεριόδου του κειμένου, συνδέοντας διαγραμματικά το ρήμα, το υποκείμενο, το αντικείμενο/κατηγορούμενο και τα απαρέμφατα, τις μετοχές με τα υποκείμενα, αντικείμενα/κατηγορούμενά τους. Εάν οι μαθητές δεν είναι και τόσο εξοικειωμένοι με αυτήν τη σχηματική παράσταση των συντακτικών δομών, ο διδάσκων έχει φροντίσει να παραπέμψει τους μαθητές σε κάποιο ανάλογο παράδειγμα από προηγούμενο μάθημα, ώστε να διευκολύνει το έργο τους. Ειδικά για την πρώτη ομάδα, επειδή καλούνται να εργαστούν σε χωρίο με μακροπερίοδο λόγο και πληθώρα δευτερευουσών προτάσεων, ο διδάσκων έχει φροντίσει ώστε να χωρίσει το κείμενο σε προτάσεις, για να διευκολύνει την επεξεργασία του (Βλ. [Παράρτημα](#)). Αναμένεται οι μαθητές, παρά τις δυσκολίες που τυχόν συναντήσουν, να «ξεκλειδώσουν» το κείμενο, ακόμη και αν χρειαστεί η συνεργασία με τον διδάσκοντα.

[Η δεύτερη δραστηριότητα](#) ζητά από τους μαθητές να κάνουν μια πρώτη απόπειρα μετάφρασης του χωρίου εκείνου που δημιούργησαν στον εννοιολογικό χάρτη, συμπεριλαμβάνοντας τώρα και τους δευτερεύοντες όρους. Βοήθεια δίνεται

στους μαθητές μέσω των γλωσσικών σχολίων της ενότητας και των επιπλέον γλωσσικών σχολίων που τους παρέχει ο διδάσκων. Κατόπιν, παραπέμπονται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, προκειμένου να μελετήσουν [τις μεταφραστικές αποδόσεις της ενότητας](#), ώστε και να διορθώσουν τυχόν λάθη τους και να προβληματιστούν και να μάθουν από αυτά. Η διορθωμένη μετάφραση κάθε ομάδας ανεβαίνει στο ιστολόγιο της τάξης.

[Η τρίτη δραστηριότητα](#) έχει ως αφετηρία την ολοκληρωμένη πια μετάφραση της ενότητας, που έχει προκύψει από την ένωση των μεταφράσεων των τεσσάρων ομάδων που ανέβασαν στο ιστολόγιο της τάξης. Ο εκπαιδευτικός φροντίζει ώστε η ολοκληρωμένη μετάφραση να ανέβει στο ιστολόγιο και παράλληλα να φωτοτυπηθεί. Οι μαθητές έχοντάς την στη διάθεσή τους, τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή, καλούνται να προχωρήσουν στη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου με στόχο τη βαθύτερη νοηματική κατανόηση του κειμένου. Βοήθεια τους προσφέρεται μέσω προοργανωτών.

Ακολουθεί η παρουσίαση των εργασιών των ομάδων σε μία διδακτική ώρα στη σχολική τάξη. Κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της έργο, προχωρά στην αυτοαξιολόγησή της και δέχεται την αξιολόγηση από τις άλλες ομάδες. Η αξιολόγηση των εργασιών γίνεται και από τον διδάσκοντα βάσει της ορθής συντακτικής προσέγγισης του κειμένου, της μεταφραστικής –έστω και ελεύθερης– απόδοσής του, της αιτιολόγησης των λαθών από την πλευρά των μαθητών, της νοηματικής κατανόησης του κειμένου αλλά και της εύστοχης απόδοσής του στο πολυτροπικό κείμενο. Στόχος του διδάσκοντος είναι να διορθωθούν λάθη των μαθητών, να διευκρινιστούν τυχόν σκοτεινά σημεία της ενότητας, να δοθεί έναυσμα για δημιουργικό διάλογο, να δημιουργηθούν ερεθίσματα για περαιτέρω σκέψεις και προβληματισμούς, ώστε η ενότητα –τουλάχιστον νοηματικά– να εμπεδωθεί από τους μαθητές, για να αποτελέσει το αναγκαίο υπόβαθρο για τη Β΄ Φάση.

Β΄ Φάση: Προεκτάσεις και προβληματισμοί

Η Β΄ Φάση περιλαμβάνει ένα [2^ο Φύλλο Εργασίας](#), διαφορετικό για κάθε ομάδα. Η χρονική διάρκεια της φάσης αυτής υπολογίζεται σε δύο έως τρεις διδακτικές ώρες. Οι μαθητές εργάζονται στο εργαστήριο της Πληροφορικής, σε ίδια ή σε διαφορετική σύνθεση σε σχέση με τις ομάδες της Α΄ Φάσης, αρκεί οι ρόλοι των μαθητών να είναι από την αρχή καθορισμένοι. Πρόκειται για την κύρια δραστηριότητα των μαθητών, καθώς σε αυτήν τη φάση καλούνται, με αφορμή το τυραννικό καθεστώς, να προσεγγίσουν με κριτικό πνεύμα τα πολιτεύματα, με απώτερο στόχο να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι το δημοκρατικό πολίτευμα, μολονότι παρουσιάζει δυσκολίες, είναι ο καλύτερος τρόπος διακυβέρνησης.

Τα Φύλλα Εργασίας έχουν ίδια δομή για όλες τις ομάδες και ως προς το παραγόμενο αποτέλεσμα και ως προς τα εργαλεία των ΤΠΕ που ζητούνται να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές. Ειδικότερα:

Η 1^η ερώτηση είναι κοινή για όλες τις ομάδες και αφορά την εξέλιξη και παρουσίαση των πολιτευμάτων της αρχαίας Ελλάδας. Παρακινεί τους μαθητές να φέρουν στη μνήμη τους γνώσεις που διδάχτηκαν στην Α΄ Γυμνασίου. Ζητείται να παραστήσουν σε έναν εννοιολογικό χάρτη ή σε οποιοδήποτε λογισμικό τη διαδοχή των πολιτευμάτων και τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους. Με τον τρόπο αυτό καθορίζεται μία κοινή αφετηρία για όλες τις ομάδες.

Η 2^η ερώτηση αφορμάται κυρίως από τις «Ιστορίες» του Ηροδότου αλλά και από ιστορικό παράθεμα της Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου. Έργο της κάθε ομάδας είναι και να εντοπίσει στα παραπάνω κείμενα τα επιχειρήματα, αναφορικά με τα εξεταζόμενα πολιτεύματα, και να εκφράσει την άποψή της σχετικά με αυτά, σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου. Κάθε ομάδα εξετάζει διαφορετικά πολιτεύματα σε σχέση με τις άλλες.

Η 3^η ερώτηση εστιάζει στο τυραννικό πολίτευμα και αναφέρεται σε έναν τύραννο της αρχαίας Ελλάδας διαφορετικό για κάθε ομάδα. Έργο της είναι μια

πολυτροπική παρουσίαση της προσωπικότητας του κάθε τυράννου και, κυρίως, των τρόπων άσκησης της εξουσίας από αυτούς.

Η 4^η ερώτηση έχει γλωσσικό στόχο. Αποστολή των μαθητών είναι να μεταφερθούν στα Λεξικά και στα Σώματα Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, ώστε και να βρουν τη σημασιολογική εξέλιξη της λέξης «τύραννος» από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και να εξαγάγουν χρήσιμα συμπεράσματα για τη χρήση της λέξης σε αυθεντικά κείμενα.

Η 5^η ερώτηση παρακινεί τους μαθητές να περιηγηθούν στον χώρο του διαδικτύου, εάν θεωρούν ότι και στη νεότερη - σύγχρονη ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία αναβίωσε το τυραννικό πολίτευμα της αρχαιότητας με άλλες μορφές, και να παρουσιάσουν ένα τέτοιο πολίτευμα, μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Εάν διαφωνούν με την παραπάνω θέση, πρέπει να αιτιολογήσουν τη γνώμη τους.

Η 6^η ερώτηση αποσκοπεί να φέρει τους μαθητές στο παρόν. Μετά από την ενασχόληση τους με τα πολιτεύματα, και κυρίως με το τυραννικό καθεστώς, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους για το δημοκρατικό πολίτευμα. Με αφορμή μια φράση του Τσόρτσιλ για τα προβλήματα του δημοκρατικού πολιτεύματος, ζητείται από τους μαθητές να αποστείλουν μια επιστολή σε μια πολιτική εφημερίδα της αρέσκείας τους, εκφράζοντας τις απόψεις τους για το δημοκρατικό πολίτευμα. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η δημοκρατία μπορεί να είναι το καλύτερο πολίτευμα, μόνο εάν πληρούνται μια σειρά από προϋποθέσεις που αφορούν και τους ίδιους. Με τον τρόπο αυτό γίνεται μια προσπάθεια δημιουργίας του πλαισίου εκείνου που θα επιτρέψει τους μαθητές να αναστοχαστούν την κοινωνική τους συμπεριφορά, αλλά και να προβληματιστούν γενικότερα για κοινωνικές και πολιτικές όψεις της πραγματικότητας. Ειδικότερα:

Πολιτεύματα – Ιέρων (Α΄ Ομάδα)

Οι δραστηριότητες της ομάδας αναφέρονται στη διαδοχή των πολιτευμάτων της αρχαίας Ελλάδας, στον εντοπισμό των βασικών χαρακτηριστικών της αριστοκρατίας,

στον τύραννο των Συρακουσών Ιέρωνα, στη σύγκριση της λέξης «τύραννος» στην αρχαιότητα και σήμερα. Επιπρόσθετα, ζητείται διερεύνηση για ανάλογα πολιτεύματα την περίοδο του μεσοπολέμου στην ελληνική ιστορία, και, τέλος, φτάνουν στο παρόν, καθώς καλούνται, μέσω επιστολής, να εκφράσουν τη γνώμη τους για τη δημοκρατία.

[Πολιτεύματα – Πεισίστρατος \(Β΄ Ομάδα\)](#)

Στο πλαίσιο αυτής της ομάδας οι δραστηριότητες των μαθητών αφορούν τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας, την κριτική του Ηροδότου για αυτά, τον τύραννο της Αθήνας Πεισίστρατο, τη σύγκριση της λέξης «τύραννος» στην αρχαιότητα και σήμερα, την παρουσίαση ανάλογων πολιτευμάτων στην Ελλάδα μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Καταλήγουν στο σήμερα, καθώς καλούνται, μέσω επιστολής, να εκφράσουν τη γνώμη τους για τη δημοκρατία.

[Πολιτεύματα - Τριάκοντα Τύραννοι \(Γ΄ Ομάδα\)](#)

Το έργο της ομάδας αυτής αφορά τη γνωριμία με τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας, την κριτική του Ηροδότου για αυτά, την παρουσίαση των μεθόδων άσκησης της εξουσίας των Τριάκοντα Τυράννων στην Αθήνα, τη σύγκριση της λέξης «τύραννος» στην αρχαιότητα και σήμερα, την παρουσίαση ανάλογων πολιτευμάτων με την τυραννία στη νεότερη ιστορία των χωρών της νότιας Ευρώπης, καθώς και τον προβληματισμό τους για το σημερινό πολίτευμα της δημοκρατίας, μέσω αποστολής μιας επιστολής σε πολιτική εφημερίδα.

[Πολιτεύματα – Περίανδρος \(Δ΄ Ομάδα\)](#)

Στόχος της ομάδας αυτής είναι να παρακολουθήσουν τη διαδοχή των πολιτευμάτων στην αρχαία Ελλάδα, να προβληματιστούν για την κριτική του Ηροδότου για αυτά, να αποκτήσουν γνώσεις και να προβληματιστούν για τον τρόπο άσκησης της εξουσίας του τυράννου της Κορίνθου Περίανδρου, να συγκρίνουν τη σημασία της λέξης «τύραννος» στην αρχαιότητα και σήμερα και να εξαγάγουν τα συμπεράσματά τους για την εξέλιξη της γλώσσας, να παρουσιάσουν ανάλογα πολιτεύματα με την τυραννία στη νεότερη ιστορία των χωρών της κεντρικής και

βόρειας Ευρώπης. Τέλος, καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους για το σημερινό πολίτευμα της δημοκρατίας.

Γ' Φάση: *Παρουσίαση των εργασιών*

Στη φάση αυτή οι μαθητές παρουσιάζουν τις εργασίες τους με προβολικό μηχάνημα στη σχολική τάξη. Σε κάθε ομάδα δίνεται συγκεκριμένος χρόνος, ώστε να γίνει η παρουσίαση των εργασιών σε μία διδακτική ώρα, διαφορετικά πρέπει να έχει προβλεφθεί ώστε η παρουσίαση να συνεχιστεί και την επόμενη ώρα. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης και στο τέλος αυτής, με παρακίνηση του διδάσκοντος, μπορεί να διεξαχθεί διάλογος, με μόνο ίσως περιορισμό τον χρόνο. Μετά την παρουσίαση των εργασιών όλων των ομάδων, οι μαθητές καλούνται να κάνουν τις παρατηρήσεις τους και να διατυπώσουν την κρίση τους και για τη δική τους εργασία (αυτοαξιολόγηση) και για τις εργασίες των άλλων ομάδων (ετεροαξιολόγηση). Φυσικά και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός αξιολογεί την παραγωγή του έργου των μαθητών. Κριτήρια αποτελούν η επίτευξη των στόχων, η αποφυγή της λύσης *Αντιγραφή – Επικόλληση*, το επικοινωνιακό πλαίσιο της κάθε δραστηριότητας, ο βαθμός κατάκτησης ή και παραγωγής της γνώσης, ο βαθμός κατάκτησης των δεξιοτήτων που προβλέπονται στους στόχους, ο τρόπος χρήσης των εργαλείων των ΤΠΕ, η στήριξη με προφορικό λόγο των μαθητών των κάθε μορφής επιλογών τους. Αφού διορθωθούν τυχόν λάθη των εργασιών, αυτές μπορούν να ανέβουν στο ιστολόγιο του μαθήματος και στην ηλεκτρονική τάξη του σχολείου τους.

Τέλος, οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν ανώνυμα στο παρακάτω ερωτηματολόγιο:

- Τι σας άρεσε και τι όχι από την όλη δραστηριότητα;
- Οι νέες τεχνολογίες πόσο μπορούν να σας βοηθήσουν στην κατάκτηση ή και στην παραγωγή της γνώσης;
- Τι παρατηρήσεις έχετε να κάνετε στον διδάσκοντα τόσο για τα Φύλλα Εργασίας όσο για τον ρόλο του στη διάρκεια εκπόνησης του σεναρίου;
- Ποιες άλλες επισημάνσεις έχετε να κάνετε;

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ ΦΑΣΗ

Συντακτική και νοηματική προσέγγιση του κειμένου

1^ο Φύλλο Εργασίας

1. Με τη βοήθεια του εννοιολογικού χάρτη προσπαθήστε να προσπελάσετε συντακτικά το κείμενο. Συγκεκριμένα, δημιουργήστε κόμβους με κεντρική έννοια το **ρήμα** και συνδέστε διαγραμματικά το **αντικείμενο** ή το **κατηγορούμενο** (εάν υπάρχουν). Συνδέστε στο ρήμα τα **απαρέμφατα** και τις **μετοχές** βρίσκοντας τα **υποκείμενα** και τα **αντικείμενα** ή **κατηγορούμένα τους** (εάν υπάρχουν).
2. Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας ένα λογισμικό επεξεργασίας κειμένου, προσπαθήστε να μεταφράσετε το κείμενο μαζί με τους δευτερεύοντες όρους που δε συμπεριλάβατε στον εννοιολογικό χάρτη. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα γλωσσικά σχόλια της ενότητας, είτε από το βιβλίο σας είτε ηλεκτρονικά. Εάν χρειαστείτε επιπλέον γλωσσικά σχόλια, μπορείτε να πατήσετε εδώ. Παρακάτω μπορεί να δει κάθε ομάδα το χωρίο του κειμένου στο οποίο θα εργαστεί.

Α ΟΜΑΔΑ

Εἰ δὲ σὺ οἶει ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὡς Σιμωνίδῃ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει, ἀλλ' ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἦττους, τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιᾶ, οὕτω καὶ ὁ τύραννος οὐχ ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνεται ἔχων, τότε εὐφραίνεται, ἀλλ' ὅταν ἐτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχη, τούτῳ λυπεῖται· τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλοῦτου εἶναι.

Β ΟΜΑΔΑ

Οὐδέ γε θαῦτόν τι γίνεταί τῳ τυράννῳ ἢ τῳ ἰδιώτῃ ὧν ἐπιθυμεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας ἢ ἀγροῦ ἢ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ, ὁ δὲ τύραννος ἢ πόλεων ἢ χώρας πολλῆς ἢ λιμένων ἢ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν [...].

Γ ΟΜΑΔΑ

Ἀλλὰ μέντοι καὶ πένητας ὄψει οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν ἰδιωτῶν ὡς πολλοὺς τῶν τυράννων. Οὐ γὰρ τῳ ἀριθμῳ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται οὔτε τὰ ὀλίγα, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις.

Δ ΟΜΑΔΑ

ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλοντα τὰ ἱκανὰ πολλά ἐστὶ, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα ὀλίγα. Τῳ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια ἦπτον ἱκανά ἐστὶν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα ἢ τῳ ἰδιώτῃ.

Κατόπιν, διαβάστε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [τις μεταφραστικές αποδόσεις](#) του κειμένου σας. Εάν κάνατε λάθη, διορθώστε τα. Καλό θα ήταν, όμως, να είστε σε θέση να εξηγήσετε προφορικά τα τυχόν λάθη σας. Ανεβάστε τη διορθωμένη δική σας μετάφραση στο ιστολόγιο της τάξης σας με το αντίστοιχο γράμμα της ομάδας σας π.χ. Α Ομάδα.

3. Ένα μέλος της ομάδας σας αναλαμβάνει να ενώσει σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τις μεταφράσεις σας σε ένα συνεχές κείμενο, κατεβάζοντας τις μεταφράσεις των τεσσάρων ομάδων που έχουν ανεβεί στο ιστολόγιο της τάξης.

Αφού μελετήσετε με προσοχή τη μετάφραση του κειμένου, καλείστε να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο, όπου θα αναφέρονται τα βασικά σημεία της ενότητας. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως βοηθητικά στοιχεία είτε την εισαγωγή του κειμένου (από το βιβλίο σας [ηλεκτρονικά](#)) είτε τα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποιος μιλάει και σε ποιον; Τι ιδιότητα έχει ο ομιλητής;
- Ποιες συγκρίσεις κάνει στο κείμενο ο ομιλητής;

- Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι τύραννοι;
- Ποιες επιθυμίες έχουν οι τύραννοι και ποιες οι απλοί πολίτες;
- Τι αποδεικνύουν αυτές οι επιθυμίες;
- Ποιο είναι το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο ομιλητής;

Β΄ ΦΑΣΗ

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Προεκτάσεις και προβληματισμοί

ΟΜΑΔΑ Α: ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ - ΙΕΡΩΝ

*Δεν καταφεύγουμε στη λύση «Αντιγραφή - Επικόλληση» σε καμία δραστηριότητα. Αντίθετα, γράφουμε με δικά μας λόγια, λαμβάνοντας υπόψη και το επικοινωνιακό πλαίσιο της αντίστοιχης δραστηριότητας. Η αξιολόγηση της εργασίας σας θα γίνει και βάσει αυτών των κριτηρίων.

1. Προσπαθήστε να φέρετε στη μνήμη σας τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας. Καλείστε να παρουσιάσετε τη διαδοχική τους εξέλιξη και τα βασικά τους χαρακτηριστικά σε έναν [ενοιολογικό χάρτη](#). Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιοδήποτε άλλο λογισμικό, αρκεί να φαίνεται διαγραμματικά η διαδοχή των πολιτευμάτων και τα χαρακτηριστικά τους. [Το συγκεκριμένο κεφάλαιο](#) από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου σίγουρα θα σας βοηθήσει.
2. Μελετήστε από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου το παράθεμα με τον τίτλο [«Αριστίδην και πλουτίδην»](#), που αναφέρεται στο πολίτευμα της αριστοκρατίας. Γράψτε με τη μορφή σημειώσεων σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του πολιτεύματος. Κατόπιν, να διατυπώσετε τις δικές σας σκέψεις για όσα διαβάσατε σε 50-70 λέξεις.
3. Ένας τύραννος του αρχαίου ελληνικού κόσμου ήταν ο **Ιέρων**, τις σκέψεις του οποίου διαβάζουμε στην ενότητα του σχολικού μας βιβλίου, απόσπασμα από το ομότιτλο έργο του Ξενοφώντα. Καλείστε σε ένα λογισμικό παρουσίασης να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα του Ιέρωνα, επιμένοντας στις μεθόδους που χρησιμοποίησε για την άσκηση της εξουσίας του. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους παρακάτω διαδικτυακούς τόπους ή να βρείτε εσείς

άλλους από την περιήγησή σας στο διαδίκτυο, αρκεί να τους αναφέρετε και να μπορείτε να αιτιολογήσετε προφορικά αυτή σας την επιλογή.

- [Ιέρων](#)
- Ελληνική Βικιπαίδεια: [Ιέρων Α΄ των Συρακουσών](#)
- [Ιέρων](#)

4. Μεταφερθείτε [στα ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Γράψτε στο πλαίσιο τη λέξη «τύραννος» και βρείτε τη σημασία της. Πώς, κατά τη γνώμη σας, από την αρχική σημασία της λέξης «τύραννος» φτάσαμε στη σημερινή; Τι συμπεράσματα βγάξετε για την εξέλιξη της γλώσσας; Στη συνέχεια, πατήστε [Αποστολή στα Σώματα](#), για να δείτε σε αυθεντικά κείμενα τη χρήση της λέξης. Με ποια ή ποιες σημασίες χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη στα κείμενα αυτά; Να αιτιολογήσετε τις σκέψεις σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, αναφέροντας σχετικά παραδείγματα.
5. Μια περιήγηση στον χώρο του διαδικτύου δείχνει ότι το τυραννικό πολίτευμα της αρχαιότητας αναβίωσε στη νεότερη ελληνική ιστορία με μια άλλη μορφή. Καλείστε, αφού προβληματιστείτε για την παραπάνω θέση, να αναζητήσετε, να συλλέξετε υλικό και πληροφορίες, να τα αξιολογήσετε και να συνθέσετε μια πολυτροπική παρουσίαση σε ένα ανάλογο λογισμικό για ένα τέτοιο πολίτευμα την περίοδο του Μεσοπολέμου (1919-1939) της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Να επιμείνετε ιδιαίτερα στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την άσκηση της εξουσίας. Εάν διαφωνείτε με την αρχική θέση της δραστηριότητας, να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου.
6. Ο Τσόρτσιλ είπε κάποτε: «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι η Δημοκρατία είναι τέλεια ή πάνσοφη. Αντίθετα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, η Δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή διακυβέρνησης –αν εξαιρεθούν βέβαια όλες οι άλλες μορφές που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν» (Μαλιγκούδης, 2000).

Λαμβάνοντας ως αφορμή το παραπάνω απόσπασμα αλλά και χρησιμοποιώντας ό,τι κρίνετε αναγκαίο είτε από τις προηγούμενες δραστηριότητές σας είτε από το [8ο Κεφάλαιο](#) της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, καλείστε να αποστείλετε μία επιστολή σε μια πολιτική εφημερίδα, τη διεύθυνση της οποίας μπορείτε να την αναζητήσετε στο διαδίκτυο. Σε αυτήν την επιστολή εκφράζετε τις απόψεις σας για τη δημοκρατία, για τα χαρακτηριστικά της, τις προϋποθέσεις για τη σωστή λειτουργία της και ό,τι άλλο εσείς κρίνετε απαραίτητο. Φυσικά, μπορείτε να την αναρτήσετε και στο ιστολόγιο της τάξης σας.

ΟΜΑΔΑ Β: ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ - ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ

*Δεν καταφεύγουμε στη λύση «Αντιγραφή - Επικόλληση» σε καμία δραστηριότητα. Αντίθετα, γράφουμε με δικά μας λόγια, λαμβάνοντας υπόψη και το επικοινωνιακό πλαίσιο της αντίστοιχης δραστηριότητας. Η αξιολόγηση της εργασίας σας θα γίνει και βάσει αυτών των κριτηρίων.

1. Προσπαθήστε να φέρετε στη μνήμη σας τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας. Καλείστε να παρουσιάσετε τη διαδοχική τους εξέλιξη και τα βασικά τους χαρακτηριστικά σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#). Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιοδήποτε άλλο λογισμικό, αρκεί να φαίνεται παραστατικά η διαδοχή των πολιτευμάτων και τα χαρακτηριστικά τους. [Το συγκεκριμένο κεφάλαιο](#) από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου σίγουρα θα σας βοηθήσει.
2. Μελετήστε [το παράθεμα](#) από τις «Ιστορίες» του Ηροδότου που αναφέρεται στα επιχειρήματα του Οτάνη αναφορικά με τα πολιτεύματα της δημοκρατίας και της μοναρχίας/τυραννίας. Γράψτε με τη μορφή σημειώσεων σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τα επιχειρήματα του ομιλητή υπέρ και κατά των πολιτευμάτων που εξετάζονται. Κατόπιν, να διατυπώσετε τις δικές σας σκέψεις για όσα διαβάσατε σε 50-70 λέξεις.
3. Ένας τύραννος του αρχαίου ελληνικού κόσμου ήταν ο **Πεισίστρατος**. Καλείστε σε ένα λογισμικό παρουσίασης να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα του Πεισίστρατου, επιμένοντας στις μεθόδους που χρησιμοποίησε για την άσκηση της εξουσίας του. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους παρακάτω διαδικτυακούς τόπους ή να βρείτε εσείς άλλους από την περιήγησή σας στο διαδίκτυο, αρκεί να τους αναφέρετε και να μπορείτε να αιτιολογήσετε προφορικά αυτή σας την επιλογή.
  - [Τυραννίδα](#)
  - Ελληνική Βικιπαίδεια: [Πεισίστρατος](#)
  - [Πεισίστρατος](#).

4. Μεταφερθείτε [στα ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Γράψτε στο πλαίσιο τη λέξη «τύραννος» και βρείτε τη σημασία της. Πώς, κατά τη γνώμη σας, από την αρχική σημασία της λέξης «τύραννος» φτάσαμε στη σημερινή; Τι συμπεράσματα βγάζετε για την εξέλιξη της γλώσσας; Στη συνέχεια, πατήστε [Αποστολή στα Σώματα](#), για να δείτε σε αυθεντικά κείμενα τη χρήση της λέξης. Με ποια ή ποιες σημασίες χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη στα κείμενα αυτά; Να αιτιολογήσετε τις σκέψεις σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, αναφέροντας σχετικά παραδείγματα.
5. Μια περιήγηση στον χώρο του διαδικτύου δείχνει ότι το τυραννικό πολίτευμα της αρχαιότητας αναβίωσε στη σύγχρονη ελληνική ιστορία με μια άλλη μορφή. Καλείστε, αφού προβληματιστείτε για την παραπάνω θέση, να αναζητήσετε, να συλλέξετε υλικό και πληροφορίες, να τα αξιολογήσετε και να συνθέσετε μια πολυτροπική παρουσίαση σε ένα ανάλογο λογισμικό για ένα τέτοιο πολίτευμα την περίοδο μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου (1945) της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Να επιμείνετε ιδιαίτερα στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την άσκηση της εξουσίας. Εάν διαφωνείτε με την αρχική θέση της δραστηριότητας, να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου.
6. Ο Τσόρτσιλ είπε κάποτε: «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι η Δημοκρατία είναι τέλεια ή πάνσοφη. Αντίθετα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, η Δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή διακυβέρνησης – αν εξαιρεθούν βέβαια όλες οι άλλες μορφές που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν» (Μαλιγκούδης, 2000).
Λαμβάνοντας ως αφορμή το παραπάνω απόσπασμα αλλά και χρησιμοποιώντας ό,τι κρίνετε αναγκαίο είτε από τις προηγούμενες δραστηριότητές σας είτε από το [8ο Κεφάλαιο](#) της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, καλείστε να αποστείλετε μία επιστολή σε μια πολιτική εφημερίδα, τη διεύθυνση της οποίας μπορείτε να την αναζητήσετε στο διαδίκτυο. Σε αυτήν την επιστολή εκφράζετε τις απόψεις σας για τη δημοκρατία, για τα

χαρακτηριστικά της, τις προϋποθέσεις για τη σωστή λειτουργία της και ό,τι άλλο εσείς κρίνετε απαραίτητο. Φυσικά, μπορείτε να την αναρτήσετε και στο ιστολόγιο της τάξης σας.

ΟΜΑΔΑ Γ: ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ – ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ

*Δεν καταφεύγουμε στη λύση «Αντιγραφή - Επικόλληση» σε καμία δραστηριότητα. Αντίθετα, γράφουμε με δικά μας λόγια, λαμβάνοντας υπόψη και το επικοινωνιακό πλαίσιο της αντίστοιχης δραστηριότητας. Η αξιολόγηση της εργασίας σας θα γίνει και βάσει αυτών των κριτηρίων.

1. Προσπαθήστε να φέρετε στη μνήμη σας τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας. Καλείστε να παρουσιάσετε τη διαδοχική τους εξέλιξη και τα βασικά τους χαρακτηριστικά σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#). Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιοδήποτε άλλο λογισμικό, αρκεί να φαίνεται παραστατικά η διαδοχή των πολιτευμάτων και τα χαρακτηριστικά τους. [Το συγκεκριμένο κεφάλαιο](#) από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου σίγουρα θα σας βοηθήσει.
2. Μελετήστε [το παράθεμα](#) από τις «Ιστορίες» του Ηροδότου που αναφέρεται στα επιχειρήματα του Μεγάβυξου αναφορικά με τα πολιτεύματα της δημοκρατίας και της ολιγαρχίας. Γράψτε με τη μορφή σημειώσεων σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τα επιχειρήματα του ομιλητή υπέρ και κατά των πολιτευμάτων που εξετάζονται. Κατόπιν, να διατυπώσετε τις δικές σας σκέψεις για όσα διαβάσατε σε 50-70 λέξεις.
3. Γνωστοί τύραννοι του αρχαίου ελληνικού κόσμου ήταν **οι Τριάκοντα Τύραννοι**. Καλείστε σε ένα λογισμικό παρουσίασης να αναφερθείτε στις μεθόδους που χρησιμοποίησαν για την άσκηση της εξουσίας τους. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους παρακάτω διαδικτυακούς τόπους ή να βρείτε εσείς άλλους από την περιήγησή σας στο διαδίκτυο, αρκεί να τους αναφέρετε και να μπορείτε να αιτιολογήσετε προφορικά αυτή σας την επιλογή.
  - [Δύο ολιγαρχικές εκτροπές του πολιτεύματος](#)
  - Ελληνική Βικιπαίδεια: [Τριάκοντα Τύραννοι](#)
  - Ξενοφών, «Ελληνικά» 2.3.6 – 2.3.16: [Αυθαιρεσίες και εγκλήματα των Τριάκοντα](#).

4. Μεταφερθείτε [στα ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Γράψτε στο πλαίσιο τη λέξη «τύραννος» και βρείτε τη σημασία της. Πώς, κατά τη γνώμη σας, από την αρχική σημασία της λέξης «τύραννος» φτάσαμε στη σημερινή; Τι συμπεράσματα βγάζετε για την εξέλιξη της γλώσσας; Στη συνέχεια πατήστε [Αποστολή στα Σώματα](#), για να δείτε σε αυθεντικά κείμενα τη χρήση της λέξης. Με ποια ή ποιες σημασίες χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη στα κείμενα αυτά; Να αιτιολογήσετε τις σκέψεις σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, αναφέροντας σχετικά παραδείγματα.
5. Μια περιήγηση στον χώρο του διαδικτύου δείχνει ότι το τυραννικό πολίτευμα της αρχαιότητας αναβίωσε στη νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία με άλλες μορφές. Καλείστε, αφού προβληματιστείτε για την παραπάνω θέση, να αναζητήσετε, να συλλέξετε υλικό και πληροφορίες, να τα αξιολογήσετε και να συνθέσετε μια πολυτροπική παρουσίαση σε ένα ανάλογο λογισμικό για μία τέτοια περίοδο της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας στον χώρο της νότιας Ευρώπης. Να επιμείνετε ιδιαίτερα στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την άσκηση της εξουσίας. Εάν διαφωνείτε με την αρχική θέση της δραστηριότητας, να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου. Εάν δυσκολεύεστε να βρείτε κάτι σχετικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως αφετηρία τον παρακάτω διαδικτυακό τόπο: [Τα δικτατορικά καθεστώτα της Μεσοπολεμικής Ευρώπης \(1917-1939\)](#) του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.
6. Ο Τσόρτσιλ είπε κάποτε: «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι η Δημοκρατία είναι τέλεια ή πάνσοφη. Αντίθετα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, η Δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή διακυβέρνησης – αν εξαιρεθούν βέβαια όλες οι άλλες μορφές που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν» (Μαλιγκούδης, 2000). Λαμβάνοντας ως αφορμή το παραπάνω απόσπασμα αλλά και χρησιμοποιώντας ό,τι κρίνετε αναγκαίο είτε από τις προηγούμενες δραστηριότητές σας είτε από το [8ο Κεφάλαιο](#) της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, καλείστε να αποστείλετε μία επιστολή σε μια πολιτική εφημερίδα, τη

διεύθυνση της οποίας μπορείτε να την αναζητήσετε στο διαδίκτυο. Σε αυτήν την επιστολή εκφράζετε τις απόψεις σας για τη δημοκρατία, για τα χαρακτηριστικά της, τις προϋποθέσεις για τη σωστή λειτουργία της και ό,τι άλλο εσείς κρίνετε απαραίτητο. Φυσικά, μπορείτε να την αναρτήσετε και στο ιστολόγιο της τάξης σας.

ΟΜΑΔΑ Δ: ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ - ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

*Δεν καταφεύγουμε στη λύση «Αντιγραφή - Επικόλληση» σε καμία δραστηριότητα. Αντίθετα, γράφουμε με δικά μας λόγια, λαμβάνοντας υπόψη και το επικοινωνιακό πλαίσιο της αντίστοιχης δραστηριότητας. Η αξιολόγηση της εργασίας σας θα γίνει και βάσει αυτών των κριτηρίων.

1. Προσπαθήστε να φέρετε στη μνήμη σας τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας. Καλείστε να παρουσιάσετε τη διαδοχική τους εξέλιξη και τα βασικά τους χαρακτηριστικά σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#). Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιοδήποτε άλλο λογισμικό, αρκεί να φαίνεται παραστατικά η διαδοχή των πολιτευμάτων και τα χαρακτηριστικά τους. [Το συγκεκριμένο κεφάλαιο](#) από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου σίγουρα θα σας βοηθήσει.
2. Μελετήστε [το παράθεμα](#) από τις «Ιστορίες» του Ηροδότου που αναφέρεται στα επιχειρήματα του Δαρείου αναφορικά με τα πολιτεύματα της ολιγαρχίας, της δημοκρατίας και της μοναρχίας. Γράψτε με τη μορφή σημειώσεων σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου τα επιχειρήματα του ομιλητή υπέρ και κατά των πολιτευμάτων που εξετάζονται. Κατόπιν, να διατυπώσετε τις δικές σας σκέψεις για όσα διαβάσατε σε 50-70 λέξεις.
3. Ένας τύραννος του αρχαίου ελληνικού κόσμου ήταν ο **Περίανδρος** της Κορίνθου. Καλείστε σε ένα λογισμικό παρουσίασης να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα του Περίανδρου, επιμένοντας στις μεθόδους που χρησιμοποίησε για την άσκηση της εξουσίας του. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους παρακάτω διαδικτυακούς τόπους ή να βρείτε εσείς άλλους από την περιήγησή σας στο διαδίκτυο, αρκεί να τους αναφέρετε και να μπορείτε να αιτιολογήσετε προφορικά αυτή σας την επιλογή.
  - Ιστορία Α΄ Γυμνασίου – Κεφ. Δ2. [Η πόλη-κράτος και η εξέλιξη του πολιτεύματος](#): Παράθεμα «Εκοβε τα στάχνα που εξείχαν»
  - Ελληνική Βικιπαίδεια: [Περίανδρος](#)

ο Ο σοφός τύραννος.

4. Μεταφερθείτε στα ηλεκτρονικά λεξικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Γράψτε στο πλαίσιο τη λέξη «**τύραννος**» και βρείτε τη σημασία της. Πώς, κατά τη γνώμη σας, από την αρχική σημασία της λέξης «τύραννος» φτάσαμε στη σημερινή; Τι συμπεράσματα βγάζετε για την εξέλιξη της γλώσσας; Στη συνέχεια πατήστε Αποστολή στα Σώματα, για να δείτε σε αυθεντικά κείμενα τη χρήση της λέξης. Με ποια ή ποιες σημασίες χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη στα κείμενα αυτά; Να αιτιολογήσετε τις σκέψεις σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, αναφέροντας σχετικά παραδείγματα.
5. Μια περιήγηση στον χώρο του διαδικτύου δείχνει ότι το τυραννικό πολίτευμα της αρχαιότητας αναβίωσε στη νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία με άλλες μορφές. Καλείστε, αφού προβληματιστείτε για την παραπάνω θέση, να αναζητήσετε, να συλλέξετε υλικό και πληροφορίες, να τα αξιολογήσετε και να συνθέσετε μια πολυτροπική παρουσίαση σε ένα ανάλογο λογισμικό για μία τέτοια περίοδο της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας στον χώρο της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Να επιμείνετε ιδιαίτερα στις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την άσκηση της εξουσίας. Εάν διαφωνείτε με την αρχική θέση της δραστηριότητας, να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου.
- Εάν δυσκολεύεστε να βρείτε κάτι σχετικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως αφετηρία τον παρακάτω διαδικτυακό τόπο: Τα δικτατορικά καθεστώτα της Μεσοπολεμικής Ευρώπης (1917-1939) του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.
6. Ο Τσόρτσιλ είπε κάποτε: «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι η Δημοκρατία είναι τέλεια ή πάνσοφη. Αντίθετα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, η Δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή διακυβέρνησης – αν εξαιρεθούν βέβαια όλες οι άλλες μορφές που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν» (Μαλιγκούδης, 2000).
- Λαμβάνοντας ως αφορμή το παραπάνω απόσπασμα αλλά και χρησιμοποιώντας ό,τι κρίνετε αναγκαίο είτε από τις προηγούμενες

δραστηριότητές σας είτε από το [8ο Κεφάλαιο](#) της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, καλείστε να αποστείλετε μία επιστολή σε μια πολιτική εφημερίδα, τη διεύθυνση της οποίας μπορείτε να την αναζητήσετε στο διαδίκτυο. Σε αυτήν την επιστολή εκφράζετε τις απόψεις σας για τη δημοκρατία, για τα χαρακτηριστικά της, τις προϋποθέσεις για τη σωστή λειτουργία της και ό,τι άλλο εσείς κρίνετε απαραίτητο. Φυσικά, μπορείτε να την αναρτήσετε και στο ιστολόγιο της τάξης σας.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η τελευταία ερώτηση του [2^{ου} Φύλλου Εργασίας](#) επιτρέπει στον μαθητή να γράψει τη γνώμη του για τη δημοκρατία, χωρίς κάποιες βοηθητικές ερωτήσεις. Ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης στην οποία απευθύνεται το προτεινόμενο σενάριο, μπορεί να προσφέρει ένα πλαίσιο στον μαθητή μέσω βοηθητικών ερωτημάτων, όπως:

- Ποιες είναι οι βασικές αρχές της δημοκρατίας;
- Γιατί θεωρείται δύσκολο πολίτευμα;
- Ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται, ώστε να λειτουργεί σωστά το δημοκρατικό πολίτευμα;
- Τι μπορούμε να κάνουμε στην καθημερινή μας ζωή, ώστε να συμβάλλουμε από την πλευρά μας στην εδραίωση δημοκρατικής συμπεριφοράς;

Πιθανόν, το θέμα της δημοκρατίας θα μπορούσε να αναπτυχθεί σε Project στο πλαίσιο της ημιτυπικής εκπαίδευσης (Πολιτιστικά προγράμματα) και οι μαθητές να εργάζονται σε αυτό όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, διερευνώντας πολλές πτυχές του θέματος. Σε αυτήν την περίπτωση θα μπορούσε να συνεργαστεί και ο καθηγητής της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Επιπλέον, στο [2^ο Φύλλο Εργασίας](#) θα μπορούσε να ζητηθεί από τους μαθητές να ανατρέξουν σε λεξικά αγγλικών, γαλλικών, γερμανικών, ιταλικών, για να διαπιστώσουν τη σημασία της λέξης «τύραννος» που χρησιμοποιείται σε αυτές τις γλώσσες, καθώς οι αντίστοιχες λέξεις των γλωσσών αυτών προέρχονται απευθείας από την ελληνική λέξη «τύραννος». Πρόκειται για μια δραστηριότητα που την προτείνει και το Βιβλίο του Εκπαιδευτικού.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η δόμηση του σεναρίου επιτρέπει στον διδάσκοντα να ασχοληθεί μόνο με το ένα από τα δύο Φύλλα Εργασίας, εφόσον τίθενται χρονικοί περιορισμοί. Εάν ο εκπαιδευτικός θέτει ως στόχο τη συντακτική και νοηματική προσέγγιση του κειμένου, τότε μπορεί να ασχοληθεί μόνο με το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#). Εάν ο στόχος είναι να τεθούν οι προϋποθέσεις, ώστε ο μαθητής να διαμορφώσει άποψη τόσο για το πολίτευμα της τυραννίας στην αρχαιότητα και στις σύγχρονες του μορφές όσο και για τις δυσκολίες άσκησης του δημοκρατικού πολιτεύματος, τότε ενδείκνυται η ενασχόληση με το 2^ο Φύλλο Εργασίας. Η γνώμη του γράφοντος είναι ότι το 2^ο Φύλλο Εργασίας μπορεί να προσφέρει στους μαθητές οφέλη σε περισσότερους τομείς σε σχέση με το 1^ο Φύλλο Εργασίας, διότι ωθεί τον μαθητή στη μεγαλύτερη ανάληψη πρωτοβουλιών, στη μέγιστη συνεργασία για την επίτευξη ενός αποτελέσματος αλλά και στη δημιουργία προβληματισμών σχετικά με το πολίτευμα της δημοκρατίας. Για τους παραπάνω λόγους προκρίνεται η ενασχόληση των μαθητών με το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#), εάν υπάρχει η πίεση του διδακτικού χρόνου.

Ασφαλώς, οι ώρες που προβλέπονται για την υλοποίηση αυτού του σεναρίου είναι αρκετά περισσότερες αναφορικά με αυτές που προβλέπει το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Αξίζει όμως, κατά τη γνώμη του γράφοντος, η υπέρβαση του προβλεπόμενου διδακτικού χρόνου, καθώς με το προτεινόμενο σενάριο δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με ένα διαχρονικό θέμα, όπως αυτό της δημοκρατίας. Έτσι, θα τους δοθούν τα ερεθίσματα να προβληματιστούν δημιουργικά σε σχέση με τον δημοκρατικό τρόπο διακυβέρνησης.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βυγκότσκι, Λ. 1988. *Σκέψη και Γλώσσα*. Μτφρ. Μ. & Α. Ρόδη. Αθήνα: Γνώση.

Γιάννου, Τ. 2010. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Β' Έκδοση Αναθεωρημένη & Εμπλουτισμένη. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 100-124.

<http://www.slideshare.net/elenoragr/02-7938076>

Κουτσογιάννης, Δ. 2010α. «Σενάρια: δομή και αξιολόγηση εκπαιδευτικών σεναρίων». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Β' Έκδοση Αναθεωρημένη & Εμπλουτισμένη. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 331-356.

<http://www.slideshare.net/elenoragr/02-7938076>

Κουτσογιάννης, Δ. 2010β. «Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας και αξιοποίηση των ΤΠΕ». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Β' Έκδοση Αναθεωρημένη & Εμπλουτισμένη. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 71-99.

<http://www.slideshare.net/elenoragr/02-7938076>

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. «Σενάρια: Δομή και αξιολόγηση εκπαιδευτικών σεναρίων». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 360 - 404.

http://filologostpe.files.wordpress.com/2012/10/yliko_pe02-201106.pdf

Μαλιγκούδης, Φ. 2000. «Η Αθηναϊκή Δημοκρατία: Μια πρακτική λύση διακυβέρνησης», εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», *Αφιέρωμα - Ιστορικά*, 25, 06/04/2000.

[http://www.ekivolos.gr/i%20athinaiki%20dimokratia\(eleftherotipia\).htm](http://www.ekivolos.gr/i%20athinaiki%20dimokratia(eleftherotipia).htm).

Μανδραβέλης, Π. 2009. «Οι συνέπειες των μικρών πραγμάτων», εφημερίδα «Η Καθημερινή», 07/06/2009.

<http://www.kathimerini.gr/714884/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-synepeies-twn-mikrwn-pragmatwn>

[13/08/2013]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στην Α΄ Ομάδα του 1^{ου} Φύλλου Εργασίας δίνεται ο παρακάτω χωρισμός των προτάσεων, προκειμένου να διευκολυνθούν στη συντακτική επεξεργασία του κειμένου.

Χωρισμός προτάσεων

(Εἰ δὲ σὺ οἶει) (ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται), /οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὃ Σιμωνίδη/, ἀλλ' [ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ (ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες), τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει], ἀλλ' (ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἦττους), (τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιᾶ), [οὕτω καὶ ὁ τύραννος οὐχ (ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνεται ἔχων), τότε εὐφραίνεται], ἀλλ' (ὅταν ἐτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχη), /τούτῳ λυπεῖται/· τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλοῦτου εἶναι.

Διευκρινίσεις:

(...): Δευτερεύουσα πρόταση.

/.../: Κύρια πρόταση.

[...]: Κύρια ἢ δευτερεύουσα πρόταση, μέσα στην οποία βρίσκεται μια ἄλλη δευτερεύουσα πρόταση.